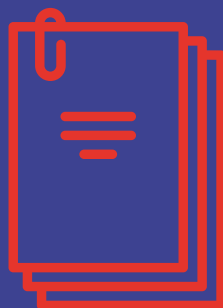

EDUKACJA KULTUROWA W MAŁOPOLSCE

RAPORT Z BADANIA ANKIETOWEGO CAWI

Małopolski Instytut Kultury w Krakowie

ul. 28 lipca 1943 17C, 30-233 Kraków

tel.: +48 (12) 422 18 84

www.mik.krakow.pl

instytucja kultury
Województwa Małopolskiego

MAŁOPOLSKA

Łukasz Maźnica, Dawid Sobolak, Jan Strycharz, *Edukacja kulturowa w Małopolsce*
Raport z badania ankietowego cawi, Małopolski Instytut Kultury, Kraków 2016

Konsultacje merytoryczne: Weronika Stępnik

Koordinacja programu Synapsy: Katarzyna Dzigańska

Koordinacja modułu badawczego: Weronika Stępnik

Projekt okładki: Łukasz Podolak

Skład i łamanie: Grzegorz Laszczyk

Opracowanie redakcyjne i korekta: Marcin Hernas, Anna Papiernik

Partner modułu badawczego: Fundacja Warsztat Innowacji Społecznych

Publikacja powstała w ramach programu „SYNAPSY – program rozwoju edukacji kulturowej w Małopolsce”, realizowanego przez Małopolski Instytut Kultury w Krakowie dzięki dofinansowaniu ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Bardzo Młoda Kultura 2016–2018.

EDUKACJA KULTUROWA W MAŁOPOLSCE

RAPORT Z BADANIA ANKIETOWEGO CAWI

ŁUKASZ MAŹNICA, DAWID SOBOLAK, JAN STRYCHARZ

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wyniki badania	10
Podsumowanie	24

Wprowadzenie

Jednym z celów prac diagnostycznych towarzyszących realizacji projektu SYNAPSY – programu rozwoju edukacji kulturowej w Małopolsce było pozyskanie szerokiego zakresu informacji o – działających w regionie Małopolski – osobach i podmiotach, które realizują działania z zakresu edukacji kulturowej. Zespół badawczy dążył w swoich działaniach do zdobycia reprezentatywnej wiedzy na temat ogólnej charakterystyki wskazanej grupy badawczej oraz najważniejszych barier, jakie utrudniają jej rozwijanie prowadzonych przedsięwzięć.

By osiągnąć tak określony cel, skorzystano z metodologii badań ilościowych, a konkretnie techniki ankiety internetowej CAWI. Zgodnie z przyjętą w programie Bardzo Młoda Kultura 2016–2018 (BMK)¹ metodyką postępowania diagnostycznego formularz ankiety został przygotowany na poziomie centralnym przez zespół badawczy pod kierownictwem prof. Marka Krajewskiego i był ujednolicony dla wszystkich regionalnych realizatorów BMK (co oznacza, że analogiczne badanie miało zostać wykonane w 2016 roku we wszystkich województwach). Zgodnie z przyjętymi wytycznymi zadaniem zespołu badawczego było przede wszystkim:

- 1 wytypowanie podmiotów, które zostaną zaproszone do badania na terenie Małopolski
- 2 przesłanie formularza ankiety oraz nadzór nad gromadzeniem materiału badawczego
- 3 analiza całości zebranych danych i sformułowanie najważniejszych wniosków.

Odnosząc się do pierwszego z powyższych punktów, warto wskazać, że do próby badawczej zakwalifikowano 4 zasadnicze typy podmiotów, które następnie zaproszono do udziału w ankiecie. Mowa tu o działających na terenie Małopolski:

- 1 placówkach oświatowych
- 2 instytucjach kultury
- 3 organizacjach pozarządowych (ze względu na brak zamkniętej listy organizacji pozarządowych aktywnych w sferze kultury do badania zakwalifikowano tylko te podmioty, które w prowadzonych działaniach korzystały z publicznego wsparcia skierowanego na cele związane z aktywnością kulturalną)
- 4 innych podmiotach korzystających z publicznego wsparcia na realizację działań kulturalnych (m.in. przedsiębiorstwach, związkach i organizacjach kościelnych).

Zamknięta lista podmiotów zaproszonych do udziału w badaniu ankietowym powstała dzięki współpracy z partnerami projektu SYNAPSY (mowa tu głównie o Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kuratorium Oświaty w Krakowie, które przesłały zaproszenie do uzupełnienia formularza ankietowego placówkom oświatowym, a także o Wydziale Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa oraz Departamencie

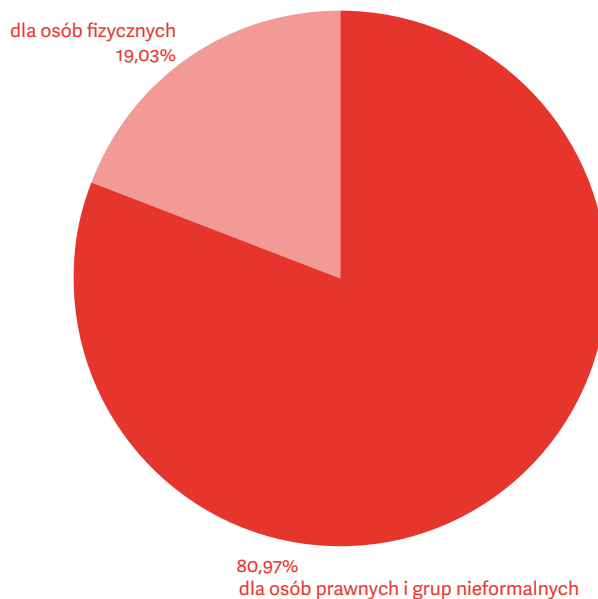
¹ Nazwa ogólnopolskiego programu, którego regionalnym komponentem jest projekt SYNAPSY – program rozwoju edukacji kulturowej w Małopolsce.

Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, które poprosiły o uzupełnienie formularza ankietowego podlegające im instytucje kultury), bazom, będącym w dyspozycji Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie (bazy te obejmowały przede wszystkim dane kontaktowe lokalnych instytucji kultury – domów kultury oraz bibliotek), oraz badaniom *desk research*, które zostały przeprowadzone przez zespół badawczy (mapowano głównie organizacje pozarządowe i inne podmioty korzystające z publicznego wsparcia grantowego, uzupełniano także listę instytucji kultury działających w Małopolsce). Pełna lista podmiotów wytypowanych do badania liczyła 5744 (4741 placówek oświatowych, 503 instytucje kultury, 447 organizacji pozarządowych oraz 53 podmioty innego typu)². Uzupełniając przedstawione informacje, warto dodać, że ogłoszenie o realizacji ankiety było dostępne publicznie (i dodatkowo promowane przez Małopolski Instytut Kultury), stąd udział w badaniu mogły wziąć także osoby i podmioty spoza operatu doboru próby. Zaproszone do uzupełnienia ankiety były także wszystkie osoby zainteresowane udziałem w programie kompetencyjnym realizowanym w ramach SYNAPS.

Ankieta prowadzona była za pośrednictwem serwisu ankietka.pl, gdzie w okresie od 20 czerwca do 13 września 2016 roku gromadzone były opinie respondentów. W tym czasie pozyskano 373 wypełnionych modułowych formularzy ankietowych, przy czym 302 formularze (81%) zostały przesłane przez osoby prawne i grupy nieformalne (tj. badany uzupełniał ankietę, wypowiadając się w imieniu instytucji, organizacji, firmy, szkoły, urzędu lub innego podmiotu, także nieformalnego, działającego w obszarze kultury albo edukacji), a 71 (19%) przez osoby fizyczne (tj. respondent uzupełniał ankietę wyłącznie w swoim imieniu i w odniesieniu do swoich działań, jako osoba działająca samodzielnie lub zatrudniona w instytucjach zajmujących się edukacją lub kulturą, albo też z takimi instytucjami współpracująca).

2 Warto zauważyć, że już sam operat stanowi informację wskazującą na wojewódzką strukturę podmiotów zajmujących się edukacją kulturową. Można tu jednak analizować jedynie liczebność poszczególnych jednostek, abstrahując od skali podejmowanych przez nie działań.

Wykres 1. Struktura uzyskanych formularzy w zależności od typu wypełnianej ankiety.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=373

Przedstawiony powyżej podział respondentów determinuje także dalszą strukturę opracowania. Będzie się ono koncentrować na omówieniu wyników ankiet „instytucjonalnych”, tj. wypełnianych w imieniu osoby prawnej lub grupy nieformalnej. Wyniki te stanowią główny obszar prowadzonej analizy. Rozważania obejmą najważniejsze zagadnienia podejmowane w badaniu ankietowym, tj.:

- charakterystykę metryczkową badanej grupy
- zakres tematyczny i typologię podejmowanych działań edukacyjnych
- grupę docelową i ogólną filozofię działania
- informację na temat ewentualnych partnerstw podejmowanych przy prowadzonych inicjatywach
- omówienie deklarowanych i odczuwanych barier dotyczących rozwoju działalności edukacyjnej.

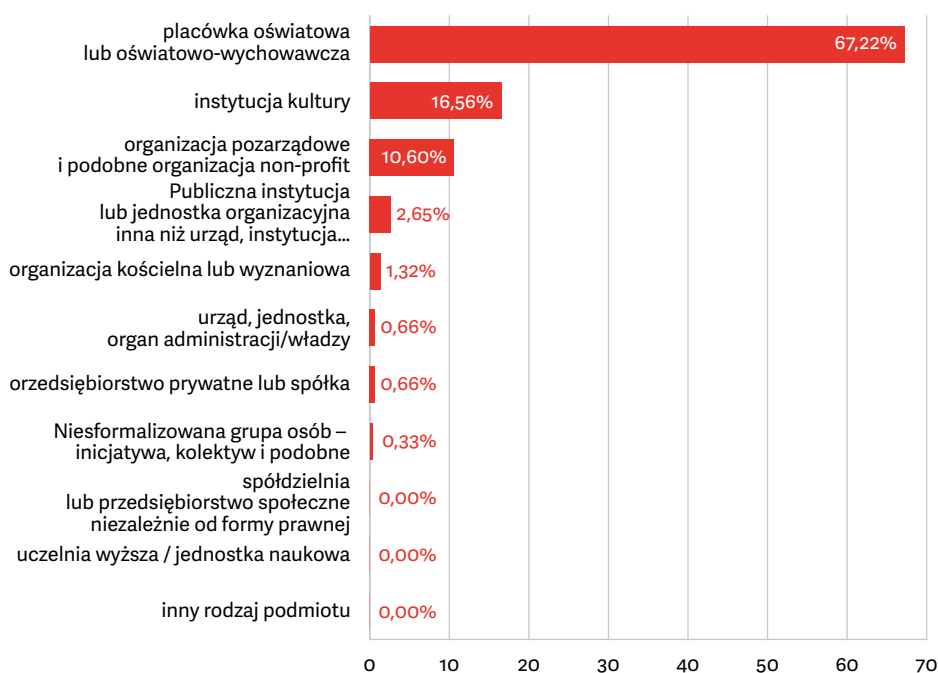
W analizie celowo pominięte zostaną wyniki badania ankietowego w grupie osób fizycznych. Takie założenie wynika z faktu, że liczba ankiet wypełnionych przez osoby fizyczne była zbyt mała, aby na ich podstawie można wyciągać szersze i konkluzywne wnioski. Wyniki uzyskane w tej grupie badanych zostaną omówione w sposób skrótowy wyłącznie w podsumowaniu całości opracowania.

Wyniki badania

Charakterystyka grupy

Zgodnie z zaprezentowanymi wcześniej danymi ankiety wypełnione w imieniu osób prawnych i grup nieformalnych stanowią ponad 4/5 zgromadzonego materiału badawczego (81%). Struktura tej grupy respondentów wskazuje, że na odsetek ten składają się przede wszystkim placówki oświatowe (lub oświatowo-wychowawcze). Ich przedstawiciele uzupełnili 203 ankiety (67,22% w opisywanej grupie), podczas gdy w imieniu instytucji kultury złożono 50 uzupełnionych kwestionariuszy (16,56%), a w przypadku organizacji pozarządowych – 32 (10,6%). Pozostałe typy podmiotów nie posiadają znaczącej reprezentacji w badaniu (mniej niż 3% przesłanych ankiet). Pełne wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 2. Struktura uzupełniających ankietę dla osób prawnych lub grup nieformalnych.

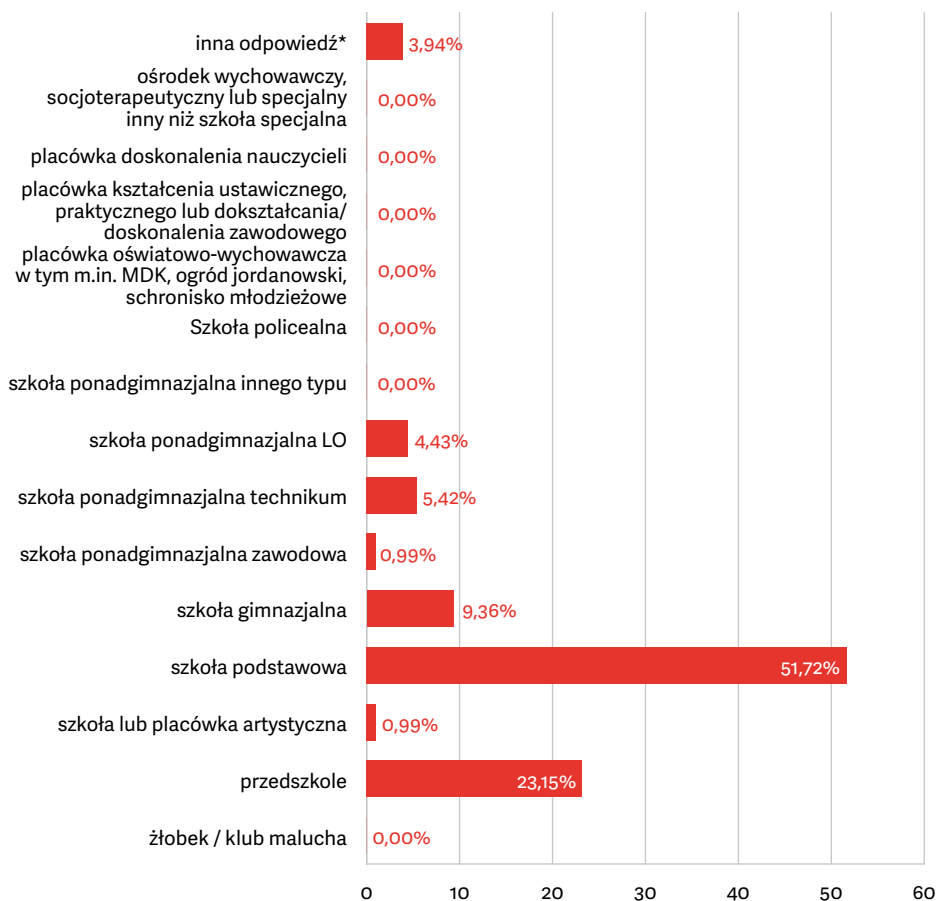
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Placówki oświatowe były reprezentowane w badaniu przede wszystkim przez: szkoły podstawowe (51,7%), przedszkola (23,2%), gimnazja (9,4%) oraz szkoły ponadgimnazjalne (10,8%). Łącznie wskazane typy podmiotów składają się na ponad 95% respondentów z opisywanej grupy³. W przypadku instytucji kultury dominującym typem podmiotów były domy/centra kultury. Dotyczy ich 36 wypełnionych ankiet (45,6%). 16 badanych (20,3%)

³ Warto tu uzupełnić, że tylko 11 ankiet (5%) zostało przesłanych przez jednostki niepubliczne.

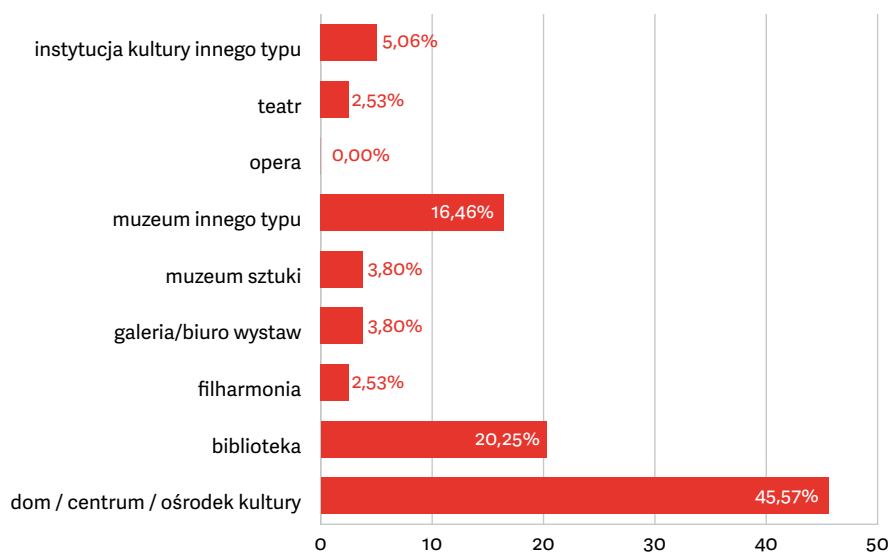
sprawozdało działalność bibliotek oraz muzeów (sztuki lub innego typu). Szczegółowa struktura badanych zaprezentowana została na wykresach poniżej.

Wykres 3. Struktura placówek oświatowych, których reprezentanci wypełnili ankietę.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

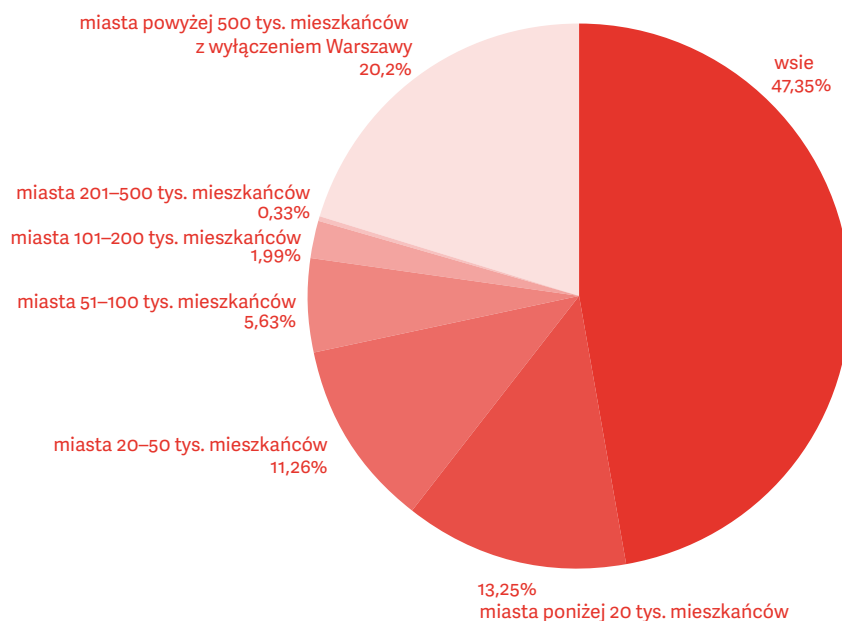
Wykres 4. Struktura instytucji kultury, których reprezentanci wypełnili ankietę.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Badani biorący udział w ankiecie reprezentują przede wszystkim obszary wiejskie (47,35%). Wśród miast w naturalny sposób, jako największy ośrodek miejski w regionie, wyróżnia się Kraków. Podmiotów zlokalizowanych na jego terenie dotyczy 20,2% wypełnionych ankiet. Szczegółowe dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na wykresie poniżej.

Wykres 5. Struktura terytorialna badanej próby w odniesieniu do wielkości poszczególnych obszarów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Uzupełniając prezentowany opis metryczkowy, warto dodać, że wśród badanych znalazły się przede wszystkim podmioty o relatywnie dużych budżetach – 51,4% respondentów stanowiły instytucje o budżecie rocznym wyższym niż 0,5 mln zł. Dalsze 22,4% to podmioty o budżetach mieszczących się w przedziale 0,1–0,5 mln zł. Dokładna struktura wielkości badanych podmiotów zaprezentowana została w poniższej tabeli.

Tabela 1. Struktura osób prawnych lub grup nieformalnych biorących udział w ankiecie. Podział ze względu na wielkość rocznego budżetu.

wielkość budżetu	% odpowiedzi	liczba odpowiedzi
0–5000 PLN	6,07%	13
5 001–20 000 PLN	2,80%	6
20 001–50 000 PLN	7,48%	16
50 001–100 000 PLN	9,81%	21
100 001–500 000 PLN	22,43%	48
Powyżej 500 000 PLN	51,40%	110
nie umiem odpowiedzieć	–	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

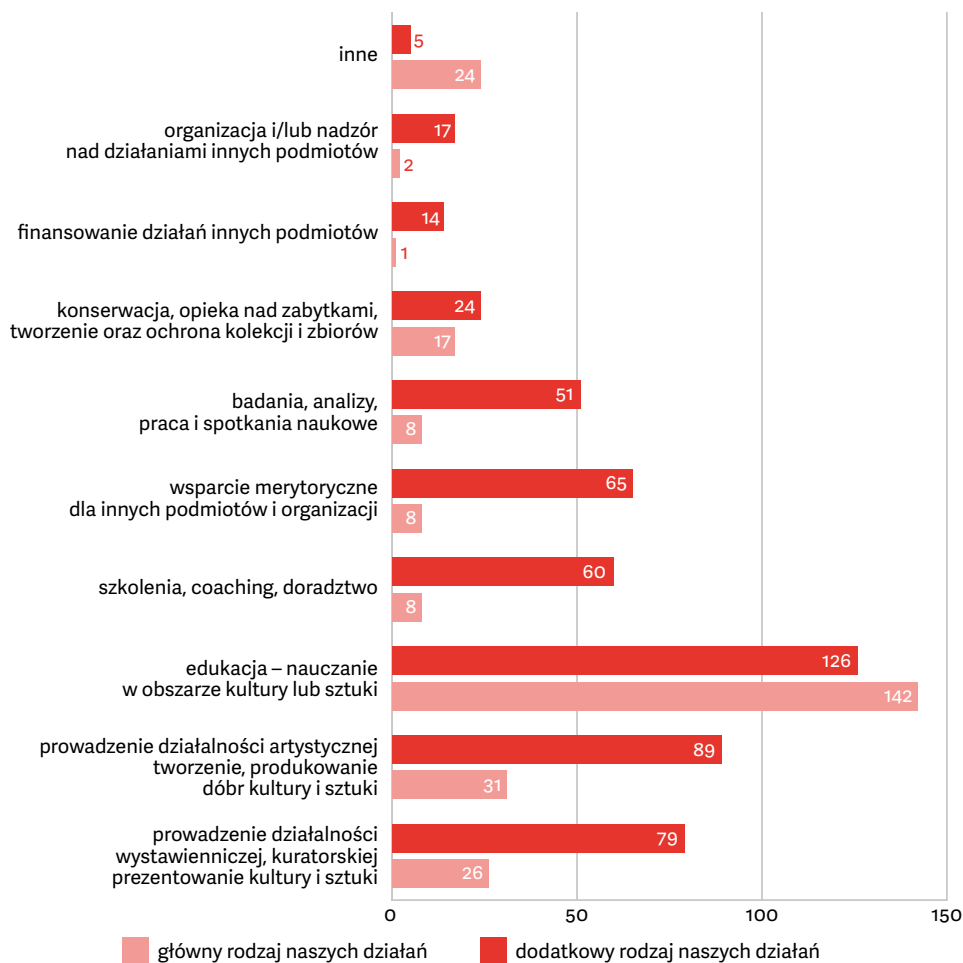
Zakres i forma podejmowanych działań

Znaczna część pytań adresowanych do respondentów dotyczyła zakresu, formy i tematyki prowadzonych przez nich działań edukacyjnych. Uzyskane i prezentowane na kolejnych stronach wyniki pozwalają przybliżyć, jak w Małopolsce rysuje się kwestia inicjatyw z zakresu edukacji kulturowej.

W pierwszej kolejności badani zostali poproszeni o wskazanie ogólnego zakresu przedmiotowego swojej działalności. Uzyskane odpowiedzi pokazują, że dla 88,7% badanych (268 odpowiedzi) edukacja (dookreślona tu jako nauczanie w obszarze kultury lub sztuki) stanowi główny (142 odpowiedzi) lub dodatkowy (126 odpowiedzi) rodzaj działań. Zbliżona odpowiedź – tj. „edukacja ogólna” – była także najczęściej wskazywana w grupie podmiotów, które zdecydowały się wybrać opcję „inna odpowiedź” (łącznie 29 wskazań, 9,6%). Pozostałymi często wyróżnianymi obszarami działań były:

- prowadzenie działalności artystycznej, tworzenie, produkowanie dóbr kultury i sztuki (łącznie 120 wskazań – 39,74% badanych, ale tylko w 10,3% przypadków określone jako główny rodzaj działań);
- prowadzenie działalności wystawienniczej, kuratorskiej, prezentowanie kultury i sztuki (łącznie 105 wskazań – 34,77%, ale tylko w 8,6% przypadków określone jako główny rodzaj działań).

Wykres 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Na czym polega działalność reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w odniesieniu do edukacji i kultury?”⁴.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Kolejnym istotnym elementem prowadzonego badania było określenie tematyki inicjatyw, które podejmowane są przez respondentów. W tym celu badani zostali poproszeni o wskazanie obszarów, w których reprezentowany przez nich podmiot zajmuje się edukacją kulturową – prowadzi ją, organizuje, naucza jej, bada i/lub finansuje. Ankietowani mogli wskazać dowolną liczbę odpowiedzi. Uzyskane wyniki pokazują, że do najpopularniejszych obszarów tematycznych można zaliczyć: tradycję, pamięć, dziedzictwo niematerialne (54,64% wskazań), muzykę (51,32% wskazań), aktywność fizyczną (49,34%), folklor i kulturę ludową (48,34%) oraz naukę (46,36%). Stosunkowo rzadko „eksploatowane” są natomiast tematy nawiązujące do najnowszych trendów (np. DIY) oraz przestrzeni wirtualnej i multimedialnej, jak design, wzornictwo i rzemiosło (5,96% wskazań), sztuki wizualne (6,62%), architektura (11,26%) czy nowe media i multimedia (13,91%).

⁴ Badani powinni odnieść się do każdego z wyróżnionych obszarów, ale jako główny obszar działalności wskazać mogli tylko jeden, uznany przez nich za najważniejszy.

Tabela 2. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na prośbę: „Prosimy o wskazanie obszarów, w których reprezentowany przez Pana/Panią podmiot zajmuje się edukacją kulturową – prowadzi ją, organizuje, naucza jej, bada i/lub finansuje”.

obszar tematyczny działań	% odpowiedzi	liczba odpowiedzi
tradycja, pamięć, dziedzictwo niematerialne	54,64%	165
muzyka	51,32%	155
aktywność fizyczna	49,34%	149
folklor, kultura ludowa	48,34%	146
nauka	46,36%	140
teatr	39,40%	119
literatura, czasopisma, druk, opowiadanie	37,09%	112
taniec	35,43%	107
animacja kulturowa	25,17%	76
sztuka publiczna lub akcje społeczne	23,18%	70
wielokulturowość	20,53%	62
fotografia	17,88%	54
film	15,23%	46
opieka nad materialnym dziedzictwem kulturowym i zabytkami	15,23%	46
wideo, nowe media, multimedia	13,91%	42
architektura, przestrzeń, krajobraz	11,26%	34
sztuki wizualne poza wymienionymi w innych punktach	6,62%	20
design, wzornictwo, rzemiosło	5,96%	18
tkanina, szycie, haft itp.	4,64%	14
inny obszar	4,64%	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Respondenci byli także proszeni o uściślenie, jaka jest forma prowadzonych przez nich działań. Uzyskane odpowiedzi wskazują, że badani prowadzą różnorodne działania i starają się posługiwać różnymi formami. Do najpopularniejszych można zaliczyć „lekcje, zajęcia z nauczycielem” (145 badanych sięga po tę formę we wszystkich działaniach, kolejnych 79 w większości działań) oraz „systematyczne przebywanie ze sobą, rozmowę, współtworzenie” (91 badanych sięga po tę formę we wszystkich działaniach, kolejnych 77 w większości działań). Innymi często wybieranymi odpowiedziami były także „konkurs, olimpiada, przegląd z nagrodami”, „projekty tworzone przez uczestników”, „spotkanie z zaproszonym gościem” czy „warsztaty”.

Do form, które badani najczęściej określali jako rzadko wykorzystywane lub niewykorzystywane w ogóle, należy z kolei zaliczyć m.in.: „akcje z aktywnym udziałem odbiorców, np. happeningi, działania w przestrzeni publicznej”, „festyny, pikniki, eventy” czy „wspólną naukę online”⁵. Szczegółowe wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

5 W przypadku indywidualnych ankiet znacząca różnica dotyczy przede wszystkim kategorii „warsztatów”. W przywoływanej grupie to najpopularniejsza forma prowadzenia działań z zakresu edukacji kulturowej.

Tabela 3. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Poniżej wymieniono różne formy działań edukacyjnych. Które z nich i jak często pojawiały się w działaniach reprezentowanego przez Panią/Pana podmiotu w ciągu ostatniego roku”.

forma działań	zawsze / we wszystkich działaniach	często / w większości działań	od czasu do czasu / w połowie działań	rzadko / w mniejszej części działań	nigdy
akcja z aktywnym udziałem odbiorców, np. happening, działanie w przestrzeni publicznej	12	41	84	100	65
festyn, piknik, event itp.	18	50	92	101	41
konkurs, olimpiada, przegląd z nagrodami itp.	15	107	102	54	24
lekcja, zajęcia z nauczycielem	145	79	22	28	28
pracownia, systematyczne zajęcia z instruktorem lub mistrzem	14	53	51	79	105
projekty tworzone przez uczestników	10	65	76	88	63
spotkanie z zaproszonym gościem	8	74	123	88	9
systematyczne przebywanie ze sobą, rozmowa, współtworzenie	91	77	43	59	32
warsztaty	24	76	89	78	35
wspólna nauka online za pośrednictwem internetu	4	25	35	76	162
wykład, prelekcja, oprowadzanie itp.	21	71	75	87	48
inne formy ⁶	7	14	29	60	192

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Grupa docelowa oraz główne założenia towarzyszące projektom edukacyjnym

Badani byli także pytani o odbiorców prowadzonych przez nich działań. Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, że przedsięwzięcia edukacyjne prowadzone przez respondentów adresowane są głównie do dzieci (w wieku od 4 lat) i młodzieży szkolnej. Zdecydowanie rzadziej grupą docelową są studenci, osoby aktywne zawodowo czy seniorzy. Przy czym należy zauważyć, że ta ostatnia grupa spotyka się z relatywnie większym zainteresowaniem niż dorośli czy studenci, co można wiązać m.in. z programami grantowymi, które przewidują interwencję ukierunkowaną na podnoszenie aktywności osób w wieku 60+ (np. prowadzony od kilku lat przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej systemowy program wsparcia seniorów ASOS, którego pełna nazwa brzmi:

⁶ Badani, którzy wskazali tę odpowiedź, najczęściej wymieniali wycieczki oraz wspólne wyjścia do teatru lub na koncerty.

Aktywność Społeczna Osób Starszych). Dokładne wyniki zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 4. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Do jakich grup wiekowych skierowana jest działalność w obszarze edukacji kulturowej, którą zajmuje się Pana/Pani podmiot?”.

grupa docelowa prowadzonych działań	% odpowiedzi	liczba odpowiedzi
dzieci do lat 3	4,97%	15
dzieci przedszkolne	50,33%	152
dzieci uczęszczające do szkół podstawowych	55,96%	169
młodzież uczęszczająca do szkół gimnazjalnych	30,13%	91
młodzież uczęszczająca do szkół ponadgimnazjalnych	23,18%	70
studenci	11,26%	34
osoby w wieku związanym z aktywnością zawodową	13,25%	40
seniorzy	17,88%	54
do wszystkich, wiek nie jest istotnym kryterium	25,50%	77
nie dotyczy	–	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Respondenci zostali również zapytani o szczególnego typu grupy, do których adresują swoje przedsięwzięcia. Uzyskane odpowiedzi wskazują, że tego rodzaju ukierunkowanie prowadzonych inicjatyw jest stosunkowo rzadkie. Większość badanych stwierdziła, że nie prowadzi działań adresowanych do żadnych szczególnych (niezwiązanych z wiekiem) grup. Najczęściej występującą tu odpowiedzią były osoby niepełnosprawne, jednak nawet w tym przypadku tego rodzaju wskazanie można określić jako rzadkie – odpowiedź taką zaznaczyło 17,2% respondentów.

Tabela 5. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Czy działalność z zakresu edukacji kulturowej, którą zajmuje się Pana/Pani podmiot, kierowana jest także do jakichś szczególnych grup?”.

nazwa grupy	% odpowiedzi	liczba odpowiedzi
grupy wykluczonych społecznie	4,64%	14
mniejszości etniczne i religijne	3,64%	11
osoby niepełnosprawne	17,22%	52
osoby związane z sektorem kultury	8,94%	27
społeczność w sieci, użytkownicy aplikacji	3,31%	10
inne szczególne rodzaje grup	13,58%	41
nie dotyczy	61,26%	185

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że uczestnicy działań edukacyjnych badanych podmiotów to zwykle osoby z miejscowości, w której znajduje się siedziba danej instytucji/organizacji/grupy nieformalnej. Tam też jednostki te realizują znakomitą większość lub wszystkie swoje działania. Bardzo rzadko badani stwierdzali, że częściej niż incydentalnie prowadzą swoje przedsięwzięcia edukacyjne poza gminą, powiatem czy regionem, gdzie znajduje się ich siedziba.

Aby lepiej przybliżyć sposób postrzegania działań edukacyjnych przez badane podmioty, poproszono respondentów o określenie, jak postrzegają swoje działania w skali, na której krańcach umieszczono z jednej strony tradycyjne, klasyczne podejścia do przedsięwzięć edukacyjnych, a z drugiej działania eksperymentalne, nietypowe. Uzyskane wyniki wskazują, że badani starają się równoważyć zaproponowane w ankiecie skrajności, stąd odpowiedzi oscylują na ogół wokół średniego poziomu 2,5⁷. Szczegółowe wyniki zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Jakie działania edukacyjne są bliższe reprezentowanemu przez Panią/Pana podmiotowi?”.

skala lewa (1)	średnia pozycja	skala prawa (5)
A – działania tradycyjne, klasyczne	2.3	B – działania eksperymentalne, nietypowe
A – niewielkie grupy odbiorców, działania kameralne	2.69	B – duże grupy odbiorców, działania masowe
A – systematyczna praca z tą samą grupą uczestników	2.81	B – projekty jednorazowe lub krótkoterminowe
A – wspieranie osób szczególnie utalentowanych	2.94	B – wspieranie osób bez szczególnego talentu, tzw. normalsów
A – rozwijanie umiejętności artystycznych	2.86	B – rozwijanie kompetencji społecznych
A – rozwijanie więzi międzyludzkich, kapitału społecznego	3.01	B – rozwijanie zainteresowania sztuką
A – dowartościowanie tego, co lokalne lub zmarginalizowane	2.51	B – dowartościowanie tego, co uniwersalne, kosmopolityczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Współpraca

Ważnym elementem badania ankietowego było także pozyskanie wiedzy na temat skali i zakresu współpracy, jaka podejmowana jest przy działaniach z zakresu edukacji kulturowej.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do drugiej ze wskazanych kwestii, należy stwierdzić, że odpowiedzi respondentów wskazują, iż kooperacja realizowana jest na szerokim polu i różni się w zależności od przedsięwzięcia, którego dotyczy. Współpraca ta może przybierać postać wsparcia w pozyskiwaniu uczestników działań, wspólnej

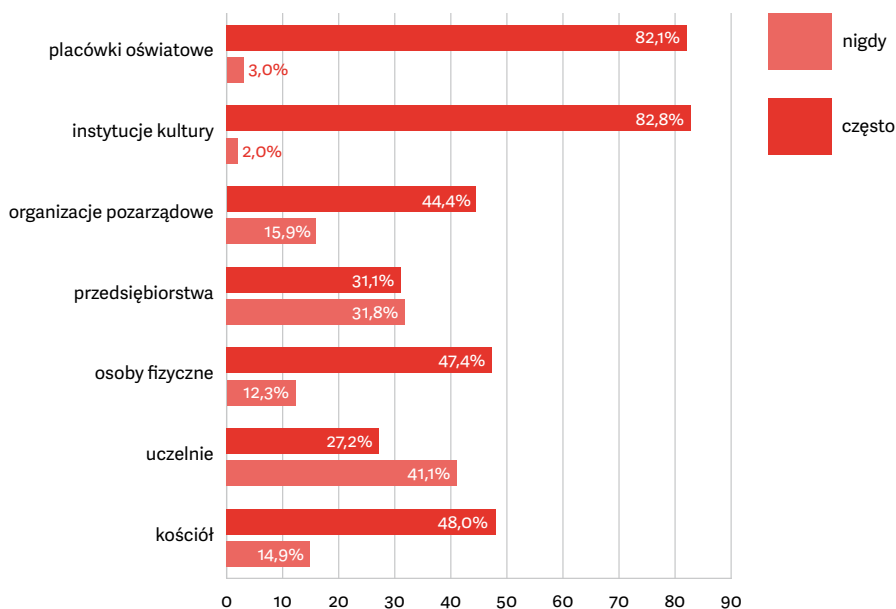
7 Odpowiedziom badanych przypisywane były następujące wartości: 1 – zdecydowanie A, 2 – raczej A, 3 – częściowo A, częściowo B, 4 – raczej B, 5 – zdecydowanie B.

realizacji danego przedsięwzięcia, czy też wsparcia finansowego lub rzeczowego. Zdarza się też, że kooperacja opiera się na wsparciu promocyjnym lub technicznym. Jedynym obszarem, który był relatywnie rzadko wskazywany przez badanych, jest wspólne składanie wniosków grantowych (185 podmiotów wskazało, że nigdy nie podejmowało tego rodzaju współpracy z inną jednostką).

Jednocześnie warto podkreślić, że wśród badanych nie było podmiotów, które wskazałyby, że nigdy nie współpracują z innymi jednostkami. Do partnerów najczęściej wskazywanych jako podmioty, z którymi kooperacja była względnie częsta (wielokrotna lub kilkakrotna), można zaliczyć przede wszystkim placówki oświatowe (248 wskazań) oraz instytucje kultury (250 wskazań). W dalszej kolejności ankietowani wyróżnili także Kościół (145 wskazań), osoby fizyczne (143 wskazania) oraz organizacje pozarządowe (134 wskazania). W ostatniej kolejności wyróżniano tu przedsiębiorstwa (94 wskazania) oraz uczelnie (82 wskazania).

Dwa ostatnie typy podmiotów były też najczęściej wskazywane jako organizacje, z którymi badani nigdy nie podejmują współpracy. Dominują tu przede wszystkim uczelnie (124 wskazania), co można wiązać z lokalnym charakterem większości badanych oraz lokalnym charakterem podejmowanych przez nich działań (co wynika z jednego z wcześniej opisywanych pytań). Także w przypadku przedsiębiorstw częstsza jest sytuacja, w której badani określili tę grupę jako jednostki, z którymi nigdy nie współpracowali (96 przypadków braku współpracy w porównaniu z 94 wskazaniem częstej współpracy).

Wykres 7. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Z jakimi partnerami współpracował Pana/Pani podmiot przy okazji działań z zakresu edukacji kulturowej w ostatnich trzech latach?”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Bariery dla edukacji kulturowej

Respondenci otrzymali także kilka pytań, które miały pomóc zdiagnozować najważniejsze problemy związane z prowadzeniem i rozwijaniem działalności z zakresu edukacji kulturowej. Badani byli pytani w tym zakresie tak o ogólne, szerokie aspekty ich działalności, jak i o trudności o charakterze kompetencyjnym.

To, jak ankietowani oceniali poszczególne elementy składające się na kształt działań, które są przez nich podejmowane, wskazuje, że do kluczowych problemów edukacji kulturowej i jej rozwoju należy zaliczyć przede wszystkim kwestie finansowe. Respondenci zdecydowanie najgorzej oceniają wysokość środków finansowych, jakie mają do dyspozycji. Na tego rodzaju problem wskazało aż 187 badanych (62%). Jednocześnie 175 respondentów stwierdziło, że źle ocenia także stabilność finansową podmiotu, który ma zapewnić możliwość planowania przyszłych działań. Pozostałe aspekty działań podmiotów oceniane są raczej dobrze. Umiarkowane problemy sprawia dostępność infrastruktury technicznej – 95 wskazań negatywnych (przy 187 pozytywnych), a także miejsce do realizacji działań – 61 badanych źle oceniło ten element funkcjonowania podmiotu (przy 231 ocenach dobrych).

Pozostałe aspekty funkcjonowania badanych podmiotów zostały przez respondentów ocenione pozytywnie. W ich opinii nie występują znaczące problemy w takich obszarach jak: zainteresowanie działaniami uczestników, współpraca z władzami samorządowymi, inspiracje, przykłady godne naśladowania, dostępność opracowań i materiałów dydaktycznych. Warto podkreślić, że przy tej okazji badani zostali także poproszeni o określenie, na ile problemem jest dla nich współpraca z instytucjami kultury, szkołami czy organizacjami pozarządowymi. We wszystkich tych przypadkach ocena badanych była jednoznacznie pozytywna.

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Jak ocenia Pan/Pani następujące aspekty działań z zakresu edukacji kulturowej, którymi zajmuje się Pana/Pani podmiot?”.

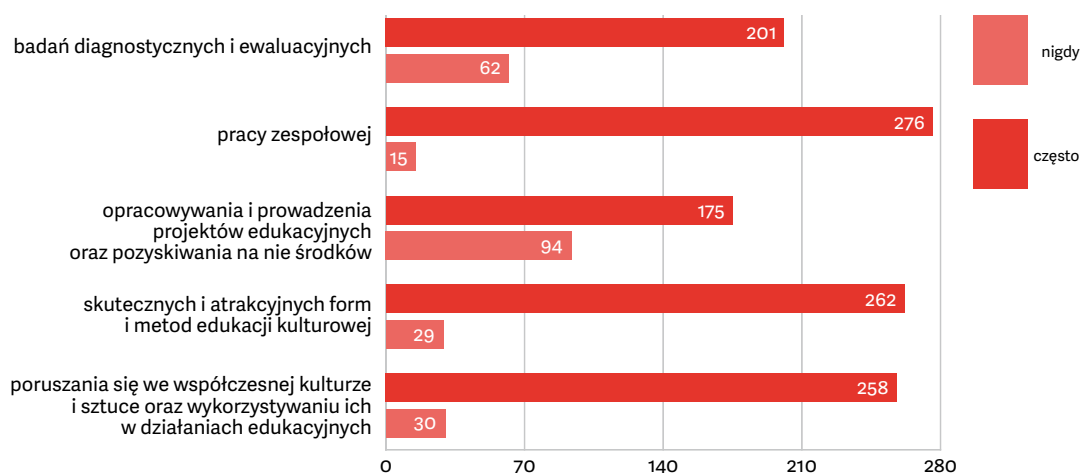

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Pytani o problemy kompetencyjne badani także oceniali wszystkie zaproponowane obszary w sposób pozytywny. Oznacza to, że zdaniem badanych ich podmioty i ich pracownicy nie mają problemów z pracą zespołową, skutecznością i atrakcyjnością form edukacji kulturowej czy poruszaniem się w przestrzeni współczesnej kultury i sztuki.

W dwóch przypadkach liczba negatywnych odpowiedzi była nieznacznie wyższa, ale nawet wówczas dobre oceny znacząco przeważały nad złymi. Mowa tu o obszarach: opracowywania i prowadzenia projektów edukacyjnych oraz pozyskiwania na nie środków (odnotowano tu 94 negatywne opinie przy 175 pozytywnych), a także realizacji badań diagnostycznych i ewaluacyjnych (62 negatywne opinie przy 201 pozytywnych). W tym pierwszym przypadku dużą liczbę ocen negatywnych można w pewnej mierze wiązać z finansowym aspektem tego pytania. Trudno jednak jednoznacznie ocenić, na ile trudnością dla badanych jest samo prowadzenie i opracowywanie projektów edukacyjnych, a na ile problemem tym jest pozyskiwanie środków finansowych.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Jak ocenia Pan/Pani wiedzę i kompetencje pracowników Pana/Pani instytucji w zakresie ...”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego CAWI, n=302

Warto dodać, że w ramach badania respondenci zostali także zapytani wprost o to, jakie są największe problemy związane z ich działalnością. Było to jedno z nielicznych w całym badaniu pytań otwartych, tj. takich, gdzie badani mieli możliwość swobodnego wyrażenia opinii. Uzyskano w ten sposób 280 odpowiedzi. Znakomita większość z nich ogranicza się do krótkich, kilkuwyrazowych wypowiedzi. Dominuje wśród nich jeden obszar problemowy, tzn. wspomniane już wcześniej finanse, opisywane tu jako: „brak finansów”, „problemy finansowe”, „brak wsparcia finansowego”, „finanse”, „ograniczone środki finansowe” itp. Ankietowani w zasadzie nie wymieniają trudności innego typu.

W kolejnym pytaniu, także w sposób otwarty, poproszono respondentów o podzielenie się refleksjami odnośnie do tego, jak można przełamywać bariery, które wskazali, czyli w tym przypadku bariery finansowe. Odpowiedzi respondentów – podajemy przykładowe: „Nie da się”, „Nie ma skutecznych rozwiązań”, „Jestem świadoma, że pewnych spraw nie da się rozwiązać” – można uznać za wyraz połączenia frustracji i bezsilności wobec rzeczywistości. Jednocześnie warto zauważyć, że badani przyjmują w ten sposób bezkrytyczną postawę dla pozafinansowych aspektów swoich działań. Potwierdza to również jedno z kolejnych pytań, w przypadku którego badani – zapytani o formy wsparcia, jakie można im zaoferować, by wzmocnić ich działania z zakresu edukacji kulturowej – odpowiadali, że nie potrzebują żadnej pomocy lub potrzebują wsparcia finansowego.

Podsumowanie

W opracowaniu przedstawiono najważniejsze ustalenia, jakie wynikają z badania ankietowego CAWI, adresowanego do małopolskich podmiotów zajmujących się edukacją kulturową. Formularz ankietowy został skierowany do działających w regionie placówek oświatowych, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych i innego typu podmiotów aktywnych w sferze kultury.

Wyniki badania wskazują, że edukacja (w tym edukacja kulturowa) jest dla badanych jednym z ważnych elementów prowadzonych działań. Blisko 90% podejmuje się działań o charakterze edukacyjnym, łącząc je najczęściej z produkcją i/lub wystawianiem dzieł artystycznych. Tematyka tych przedsięwzięć może być określona najczęściej jako względnie tradycyjna. Wśród najczęściej poruszanych zagadnień ankietowani wymieniają tradycję, pamięć, dziedzictwo niematerialne, muzykę czy folklor i kulturę ludową. Rzadziej sięga się po takie tematy jak design, sztuki wizualne czy nowe media i nowe technologie.

Działania te przybierają – na poziomie wykonania – różnorodne formy. Można wymienić kilka, bardziej wyróżniających się narzędzi pracy (np. zajęcia z nauczycielem, konkursy, olimpiady, przeglądy z nagrodami, spotkania z zaproszonym gościem, warsztaty), niemniej także pozostałe zaproponowane w ankiecie formy pracy były (choć rzadziej) wykorzystywane przez badanych w ich przedsięwzięciach (mowa tu np. o festynach, piknikach, wykładach, zajęciach z mistrzem/instruktozem).

Respondenci adresują swoje inicjatywy przede wszystkim do dzieci i młodzieży, uczęszczających do szkół oraz przedszkoli. Znacznie rzadziej obierają za grupę docelową dorosłych (poczynając od studentów). Nieznacznym wyjątkiem są tutaj seniorzy, którzy cieszą się nieco większym zainteresowaniem badanych niż pozostałe osoby pełnoletnie. Rzadko również działania badanych kierowane są do szczególnych (niezwiązanych z wiekiem) grup, jak np. niepełnosprawnych czy przedstawicieli mniejszości etnicznych lub narodowych.

Podmioty biorące udział w ankiecie deklarują bogate doświadczenie we współpracy z innymi jednostkami. Najczęstszym partnerem w podejmowanych inicjatywach są szkoły oraz instytucje kultury. Relatywnie rzadko kooperuje się z uczelniami oraz przedsiębiorstwami. Warto zauważyć, że bardzo częstym partnerem dla działań podejmowanych przez respondentów jest także Kościół. Ankietowani deklarują, że współpraca ta przebiega bez znaczących problemów i nie jest barierą dla prowadzonej przez nich edukacji kulturowej. Tego rodzaju barierą nie są także kompetencje pracowników badanych podmiotów. Te oceniane są pozytywnie. Znacznie większym ograniczeniem są finanse. Respondenci mocno odczuwają deficyt środków pieniężnych, który ogranicza ich możliwości działań z zakresu edukacji kulturowej. Jednocześnie wśród respondentów panuje przekonanie, że jest to problem, którego nie da się rozwiązać.

Badanie ankietowe było skierowane także do osób fizycznych, które zachęcane były do tego, by we własnym imieniu podzielić się doświadczeniami związanymi z prowadzeniem działań z zakresu edukacji kulturowej. W ramach tego modułu badania udało się

uzyskać 71 wypełnionych formularzy ankietowych. Liczba ta okazała się zbyt mała, aby na tej podstawie wyciągać konkluzywne i dające się uogólnić wnioski. Niemniej jednak warto w sposób skrótowy przywołać wybrane wyniki tej części badania.

Osoby, które uzupełniły ankietę indywidualnie, były w znakomitej większości związane na stałe ze szkołami lub instytucjami kultury, tj. podmiotami dominującymi także wśród ankiet złożonych w imieniu osób prawnych. Były to głównie osoby z wyższym wykształceniem (88%), które posiadają znaczne doświadczenie w prowadzeniu działań z zakresu edukacji kulturowej (69% ankietowanych pracuje w tym obszarze dłużej niż 5 lat). Uzyskane odpowiedzi wskazują, że preferowane formy prowadzenia działań edukacyjnych czy ich obszary tematyczne pokrywają się z tymi, które były charakterystyczne dla grupy ankietowanych osób prawnych. Indywidualni badani charakteryzują się wyższą (niż deklarowana przez osoby prawne) skłonnością do działań eksperymentalnych. Jednocześnie, podobnie jak osoby prawne, nie zgłaszają problemów, jeśli chodzi o współpracę z innymi podmiotami. Deklarują także bogate doświadczenie w tym zakresie. Indywidualni badani nieznacznie częściej niż osoby prawne deklarują, że adresują swoje działania do osób niepełnosprawnych (32%).